

Zagnitko, A. P. (2001). Teoretychna gramatyka ukrajinskoyi movy: Syntaksys: Monografiya. [Theoretical grammar of Ukrainian: monography], Doneczk : DonNU. [in Ukrainian].

Sitko, A. V. (2005). Anglijske pytalne rechennya v ramkakh teoriiy movlennyevoyi diyalnosti [English interrogative in the framework of the speech activity theory]. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh*: Zbirn. nauk. prats fakultetu lingvistyky Humanitarnoho instytutu Natsionalnoho aviacijnoho universytetu., Kyiv. [in Ukrainian].

Ugarova, E. V. (2011). Voprositelnyje predlozhenija anglijskogo jazyka: kratkij spravochnik. [Interrogatives in English: brief reference book], Moscow. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 12.07.2020

УДК 811.111'581:003.074

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОГО ГУМОРУ УКРАЇНСЬКОЮ

Тетяна Стоянова

кандидат філологічних наук, асистент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Одеса, Україна

e-mail: t.v.stoianova@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0424-6783>

Ксенія Черненко

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Одеса, Україна

e-mail: itspmoo@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8485-9490>

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню особливостей відтворення англійського гумору українською мовою. Актуальність роботи зумовлена нагальною потребою комплексного дослідження англійського гумору як текстово-дискурсивного утворення та особливостей її перекладу. Метою дослідження є аналіз специфіки відтворення англійського гумору. У результаті дослідження автори доходять висновку, що відтворення англійського гумористичного дискурсу повинно враховувати національні особливості народу, культуру та традиції. Переклад гумористичного дискурсу вимагає використання різного роду трансформацій: лексичних, граматичних (в тому числі синтаксичних та морфологічних), семантичних, стилістичних. Часто ці види трансформацій виступають у змішаному вигляді. Найбільш ефективними трансформаціями є: лексичні, граматичні та комплексні лексико-граматичні. Предметом дослідження є гумор — найбільш поширений сучасний різновид комічного. Поняття гумору визначається як всеосяжне явище, спосіб бачення, спосіб життя. Природа гумору залежить від лінгвокультури-

них особливостей країни, до якої він належить, а отже цей феномен відтворює національну картину світу. Згідно з цим, перекладачеві слід враховувати особливості етнічного світосприйняття для адекватного відтворення змісту дискурсивного гумористичного утворення. Також необхідно мати можливість знати хоча б щось про культури, що беруть участь у перекладі, щоб зрозуміти оригінал і мати можливість його відтворити. Під час аналізу ми визначили, що необхідно враховувати національний характер гумору, оскільки в різних суспільствах одне і те ж може викликати різні реакції, що призводить до неадекватних одиниць відтворення вихідної мови у цільовій мові. Виходячи з того, що відтворити повністю зміст та експресивно-емоційне забарвлення не завжди вдається, найкращим лексико-семантичним засобом передачі гумору мови-джерела мовою перекладу вважається компенсація. Необхідною умовою перекладу вважається підбір відповідних фонетичних, лексичних та фразеологічних засобів для передачі не лише семантики гумористичного утворення мови оригіналу, а також їх експресивних та функціональних особливостей.

Ключові слова: гумор, гумористичний дискурс, жарт, комічне, лінгвокультура, переклад.

Вступ. Поняття гумору саме по собі є невловимим. Хоча всі інтуїтивно розуміють, що таке гумор, і словники можуть визначити його просто як «якість розваги», важко визначити таким чином, що охоплює всі його аспекти. Це може викликати найменшу посмішку або вибуховий сміх; його можна передати словами, зображеннями чи діями, а також фотографіями, фільмами, сценками чи виставами; і це може приймати широкий спектр форм, від невинних жартів до в'їдливого сарказму.

Незважаючи на це, гумор належить до найважливіших концептів культури, до таких координат буття як офіційне і карнавальне ставлення до світу, і відповідно знаходить різноманітне вираження в мовній семантиці і прагматиці. Дослідження природи гумору відбувається в рамках різноманітних теорій комічного, що почали розроблятися дослідниками ще з античних часів.

Питання всебічного дослідження гумору набуває сьогодні особливої актуальності в аспекті того, що гумор розглядається як когнітивне утворення, результат комунікативної діяльності людини в рамках сміхової культури внаслідок взаємодії різноманітних механізмів і прийомів створення комічного ефекту. Дослідження гумору визначається антропоцентричною спрямованістю, що цілком відповідає сучасним тенденціям вітчизняного мовознавства.

Гумор у багатьох його проявах виглядає одним із найбільш значущих аспектів людства. Неодноразово робилися спроби визначити суть гумору з соціологічної та психологічної, а також з лінгвістичної точок зору. Хоча до гумору підходили з різних сторін, він рідко систематично вивчався як конкретна проблема перекладу. Гумор має різні рівні застосовності, частково універсальні, культурні та мовні або індивідуальні. Саме рівень застосовності часто є відчутною проблемою для перекладача. Однак з метою збереження зрозумілості, проблему потрібно вирішити тим чи іншим способом.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз специфіки відтворення англомовного гумору. Поставлена мета передбачає необхідність вирішення таких завдань: визначити поняття гумору у контексті художнього перекладу, проаналізувати особливості відтворення англійського гумору.

Матеріали та методи дослідження. Матеріал дослідження складають 200 сучасних англомовних жартів, які підібрані з автентичних джерел. У процесі дослідження використовувалися такі методи: *критичний аналіз наукових джерел* з метою висвітлити теоретико-методологічні засади дослідження комічного у текстах англомовного жарту; *описовий метод* з метою збору та систематизації інформації про загальну природу комічного як естетичної категорії; *метод суцільної вибірки* з метою сформулювати масив фактичних прикладів; *інтерпретаційний* метод використано при тлумаченні змісту аналізованих одиниць у повноті їхніх зв'язків та відносин.

Результати та дискусія. Переклад — одна з найдавніших праць людини. Розбіжність мов спонукала людей до цієї нелегкої, але такої необхідної праці, яка слугує цілям спілкування й обміну духовними цінностями між народами (Литвин, 2013: 5). При перекладі відбувається оригінальна творча переробка чужих досягнень відповідно до механізмів концепції діалогу культур. Від перекладача вимагається відновити початковий зміст і сформувати його мовне вираження, перекладачеві необхідно отримати певну функціональну еквівалентність тексту перекладу і оригіналу.

Західнонімецький філософ Х. Г. Гадамер так характеризує переклад оригінального тексту: «Будь-який переклад дійсно відповідає своєму завданню, чіткіше і простіше, ніж завдання до тексту оригіналу» (Гадамер, 1988: 450). Гадамер стверджує, що в процесі пере-

кладу текст втрачає частину споконвічно притаманних йому сенсів. Цей процес неминучий, а втрата оригінальних сенсів часто супроводжується набуттям нових оригінальних при перекладі іншою мовою. Однак перекладний твір, відокремившись від тексту-оригіналу в процесі його інтерпретації і трансформації, утворює собою новий виток у генезі тексту-оригіналу:

Дослідник Л. С. Бархударов виділяє такі критерії, на підставі яких можна вважати текст перекладу еквівалентним тексту оригіналу: при заміні тексту оригіналу іншою мовою необхідно зберегти певний інваріант, мірою збереження якого визначається міра еквівалентності тексту перекладу до тексту оригіналу (Бархударов, 1975: 8–9).

Перекладачеві в першу чергу необхідно враховувати особливості національної лінгвокультури, як в широкому, так і у вузькому сенсах, і відповідно їх інтерпретувати крізь призму власного «я». Важливо розмежовувати образ реального читача тексту-оригіналу і образ реального читача тексту-перекладу. У тих випадках, коли ця необхідність дотримується, а перекладний текст дійсно стає популярним і улюбленим читачами, можна говорити про успішну адаптацію тексту перекладу до національного українського ґрунту.

Розглянемо визначення Н. К. Гарбовського про основне уразливе місце сучасної науки про переклад: «Два аргументи, над якими слід замислитися, — відображення в мові народного, національного духу (заклики порівняльної культурології — перекладати не тексти, а культури) і неповторність художнього натхнення» (Гарбовський, 2004: 178).

Отже, якщо в тексті перекладу присутнє відображення національного духу, української національної ментальності, то варто задуматися, наскільки даний переклад адекватний оригіналу. Висновки професора Н. К. Гарбовського можна вважати підставою для виділення подібних перекладів (які являють собою, по суті, переклади не текстів, а культур) в окрему групу перекладів-переказів.

У перекладацькій діяльності існує поняття перекладацької трансформації, що є одним з вагомих аспектів теорії перекладу і перекладознавства. Значення перекладу в нашому повсякденному житті є багатограним. Незважаючи на те, що переклад сьогодні має широкі масштаби, вплив місцевої культури та мови залишається сильним, як

ніколи. Внаслідок того, що в процесі перекладу часто неможливо використовувати значення слів і виразів, які пропонуються в словнику, виникає потреба у відступі від системних еквівалентів, тобто в перекладацьких трансформаціях. В таких випадках звертаються до процесу трансформації перекладу.

Основна мета перекладу — досягнення адекватності. Збереження змісту тексту при його передачі іноземною мовою потребує в першу чергу правильного трактування вихідного тексту. У ході означеного процесу виникає ряд труднощів, наприклад, семантичні проблеми, тобто правильне тлумачення смислу вихідного тексту у порівнянні з інтенцією автора (Стоянова, 2019: 180). Основним завданням перекладача для досягнення адекватності є вмiле проведення різних перекладних перетворень, щоб текст перекладу якомога точніше передавав всю інформацію, що міститься в оригінальному тексті, дотримуючись відповідних норм мови перекладу. Якість перекладу визначається його адекватністю або повнотою.

Адекватність означає відповідність цільового тексту вихідному тексту, включаючи виражальні засоби в перекладі. Щоб уникнути неадекватного дослівного перекладу (граматичне відображення), необхідно застосовувати перекладацькі граматичні перетворення. В результаті буквальний переклад адаптується до стандартів мови перекладу і стає адекватним. Під трансформацією граматики розуміють зміну граматичних характеристик слова, словосполучення або речення в перекладі.

Одним з основних завдань перекладача є здатність добре знати та використовувати різні перекладацькі трансформації з метою того, щоб текст перекладу був здатний більш точно передати всю інформацію. Деякі лексичні та граматичні елементи вихідного тексту можуть бути перекладені у різних варіантів, якщо ці варіанти підходять для створення тексту. Тому окремі фрази, речення та абзаци слід подавати у контексті джерела. Не лише деякі фрази визначають переклад цілого тексту, але й повне розуміння тексту визначає окремі фрази. Адекватний переклад створює специфічні труднощі для перекладача. Перекладач повинен співвідносити мову перекладу та розуміння вихідного тексту. Якщо ми вважаємо, що мислення у всіх людей однакове, незалежно від мови, переклад буде виконуватися одним способом. Переклад показує менталітет

мови-джерела завдяки зрозумілим методам цільової мови. Отже, вміння досягти адекватності — запорука вдалого розуміння перекладу.

Л. С. Бархударов стверджує, що про незмінність при перекладі можна говорити тільки у відносному сенсі, тому що при перекладі неминучі втрати, тобто має місце неповна передача значень, які висловлюються текстом оригіналу. Звідси вчений приходить до закономірного висновку про те, що текст перекладу ніколи не здатний стати повним і абсолютним еквівалентом тексту оригіналу (Бархударов, 1975: 10).

У контексті нашого дослідження важлива думка Л. С. Бархударова, який вважає, що переклад слід вивчати як процес, і зазначає, що термін «трансформація» (або «перетворення») вживається в тому випадку, коли мається на увазі певне співвідношення між двома мовними одиницями, з яких одна є вихідною, а інша створюється на основі першої. На його думку, перекладацькі трансформації відрізняються граматичною структурою, лексичним наповненням, мають (практично) один сенс, а також здатні виконувати одну і ту ж комунікативну функцію в даному контексті (Бархударов, 1975: 6).

Такий термін як «перекладацька трансформація» широко використовують багато перекладознавців, але між ними відсутня згода щодо тлумачення даного поняття.

Як зазначає дослідник К. В. Кульомін, термін «трансформація» спочатку пов'язаний зі становленням трансформаційної граматики, яка розглядає правила породження синтаксичних структур, що характеризуються одним і тим же планом змісту, але відрізняються один від одного планом вираження. Питання про визначення перекладацьких трансформацій може бути вирішене відповідно до вихідних принципів конкретної теорії (Кулемина, 2017: 143). Таким чином, адекватний переклад часто вимагає застосування різного роду перекладацьких трансформацій, які є основою більшості прийомів перекладу.

У сучасному перекладознавстві однією з головних проблем є кваліфікація трансформацій і створення їх несуперечливої типології. Л. К. Латишев (Латишев, 2005: 78) запропонував свою класифікацію перекладацьких трансформацій, розділяючи їх відповідно до характеру відхилень від міжмовних відповідностей. Перекладацькі транс-

формації діляться на: морфологічні (заміна однієї категоріальної форми іншими); синтаксичні (зміни синтаксичної функції слів або словосполучень); стилістичні (сутність яких полягає в зміні стилістичного забарвлення відрізка тексту); семантичні — перетворення не тільки форми змісту, а ще й самого змісту; змішані (лексико-семантичні і синтактико-морфологічні перетворення).

Існує багато класифікацій цих перетворень, найбільш детальна з яких була запропонована В. Комісаровим, видатним мовознавцем і перекладачем, який суттєво сприяв розвитку теорії перекладу. Відповідно до цієї теорії ми розрізняємо лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації.

Група лексичних перетворень стосується таких модифікацій: транслітерація (написання іноземного слова за алфавітом мови перекладу), транскрипція (вимова іноземного слова, представленого літерами), калька (нова одиниця слова).

Лексико-семантичні перетворення: конкретизація (детальний опис особливого явища / поняття); узагальнення (сполучення одиниць / слів, замінене більш загальним поняттям); модуляція (при передачі значення перекладеної одиниці робиться логічне припущення, таким чином можна вивести значення та зробити висновки щодо деяких тверджень).

Група граматичних перетворень включає такі модифікації: дослівний переклад (синтаксична структура речення); розбиття (внутрішнє розділення — перетворення простого речення у складне або складене); інтеграція (два чи більше речень, перекладені як одне речення); граматична заміна (заміна граматичних структур на конструкції) (Комісаров, 1990: 57).

У деяких випадках неможливо використовувати суто граматичні або лексичні трансформації, отже, щоб забезпечити еквівалентний переклад, перекладач повинен використовувати такі лексико-граматичні трансформації: 1) антонімічний переклад, 2) пояснювальний переклад та 3) компенсація.

Отже, як ми бачимо, вчені виділяють такі трансформації: лексичні, граматичні (в тому числі синтаксичні та морфологічні), семантичні, стилістичні. Часто ці види трансформацій виступають в змішаному вигляді. Найбільш ефективними трансформаціями є: лексичні, граматичні та комплексні лексико-граматичні. Більшість вчених, які

вивчали питання класифікації перекладацьких трансформацій, акцентували увагу саме на цих групах.

Комічне є однією з основних категорій естетики, що слугує для визначення та оцінки тих соціальних явищ, моралі, звичаїв, діяльності та поведінки людей, які повністю або частково не відповідають, суперечать об'єктивній закономірності суспільного розвитку, естетичному ідеалу прогресивних суспільних сил, а тому викликають за-судження в формі осміяння.

Найбільш поширеним сучасним різновидом комічного є гумор. Гумор — це не тільки сенс і значення, це — ефект, який виникає внаслідок його інтерпретації. Поняття гумору визначається як всеосяжне явище, спосіб бачення та спосіб життя. Поняття гумору є трансцендентним, а також «магічно невичерпним». (Красухин, 2007: 54).

Гумор — це все, що викликає сміх. Здатність висловлювати або сприймати те, що смішно, є одночасно джерелом розваг і засобом боротьби зі складними або незручними ситуаціями та стресовими подіями. Хоча це викликає сміх, гумор може бути серйозною справою. Від своїх найлегших форм до більш абсурдних — гумор може відігравати важливу роль у формуванні соціальних зв'язків, знятті напруги. В. Раскін пише: «Смішні ситуації, смішні історії, навіть смішні думки кожен день і фактично стосовно до кожного» (Раскін, 2003: 14). Тобто гумору більш властиве емоційне спілкування, і емоційний настрій, який є часто вирішальним для розуміння. Гумор означає сміятися один з одним, але не один над одним.

Основними типами гумору вважаються два: перший — це гумор солідарності, що виражає згоду і підтвердження сказаного іншими учасниками комунікативної ситуації (*supportive humour*). Цей тип гумору близький до позитивної ввічливості (Bruner, 1949) або ввічливості солідарності (Fairclough, 1989). Другий тип гумору — це гумор конкуренції та суперництва, що виражає незгоду і суперечку з попередніми репліками інших учасників ситуації спілкування (*contestive, competitive humour*) (Holmes, 1968). На думку Г. Г. Почепцова, гумор буває: лінгвальним (смішним є те, що говорять герої); ситуативним (смішною є ситуація, в яку потрапили герої) (Pochepcov, 1982: 11). Але дослідження, яке було проведено нами, довело, що гумор буває лінгвальним або лінгвально-ситуативним, який є найбільш поширеним в англомовній лінгвокультурі.

У гуморі відбувається *еволюція*: зміна культури суспільства тягне за собою і зміни в гуморі (пор. гумор епохи Вольтера, гумор часів Петра I, гумор сьогоднішнього дня). *Гумор має й вікові рамки*. Американські дослідники відзначають, що гумор сприймається з 6-річного віку і закінчується із життям людини.

Переклад гумору вимагає не тільки гарного знання мови, але також великого рівня ерудованості. Дослідження даної теми дозволяє показати зростання майстерності сучасної школи перекладу і визначити деякі загальні тенденції у сфері суто творчій, і разом з тим залежній від формальних елементів, мови оригіналу та перекладу. Перекладачу, який має справу з перекладом жартів слід враховувати національну специфіку мови оригіналу і одночасно обирати такі еквіваленти або відповідники, які будуть зрозумілими для читача чи слухача мови перекладу.

Часто при використанні жарту створюються комічні ситуації, зрозумілі далеко не всім, адже за допомогою гри слів передається тонка грань гумору. Гумор буває різний, а гумор з використанням гри слів можна віднести до розряду інтелектуального. У цьому і полягає складність при перекладі гри слів з англійської мови українською. Складнощі можуть виникнути в найнесподіваніших місцях, навіть під час перекладу найпростіших слів.

За словами О. П. Єрошина (Єрошин, 2013: 84), основним способом перекладу жартів вважається компенсація. Цей прийом широко використовується перекладачами при передачі гри слів з однієї мови іншою. Дослідниця Я. М. Яковенко зазначає (Яковенко, 2014: 33–34), що компенсація може бути паралельна (в тій самій частині тексту), суміжна (на незначній відстані від стилістичного прийому оригіналу), змішена (на значній відстані) та узагальнена (текст перекладу містить прийоми, які адаптують гру слів для читача мови перекладу).

Найпоширенішим способом передачі жарту вважають пошук відповідного еквівалента в мові перекладу, тобто аналога, який має схоже значення, наприклад:

Grab your napkin, homey. You just got served! (Theory of big bang).

Висіуй білий пранор, друже, я швидко з тобою впраюся!

У прикладі не йде мова про накриття стола, що говорить про камбур, побудований на багатозначності слова *serve*. В американ-

ському варіанті англійської мови одне зі значень цього слова — «перемоги», воно і використовується тут. Але крім цього, слово *serve* має ще безліч інших значень: «служити», «обслуговувати», «працювати» та ін. Для передачі комічної ситуації і змісту перекладачам довелося відійти від теми, пов'язаної з накрыттям стола і створити свій відповідник. Вони вирішили побудувати гру слів на використанні фразеологічної одиниці «вивісити білий прапор» (Ерошин, 2013: 85).

Велику роль при формуванні жарту відіграють неологізми, які автор може сам вигадати для того, щоб новизною створити комічний ефект, наприклад:

— *You can't do that, look what you've created here, it's like nerdvana* (Theory of big bang).

— *Але ти не можеш цього зробити, подивись, на що ти перетворив це місце, справжнє ботаносховище.*

У цьому прикладі автор створив свій власний неологізм *nerdvana*, а перекладач, не знайшовши відповідника в українській мові, використав такий же метод, що і автор. Таким чином, думка, що багато каламбурів вважаються неперекладеними, не завжди є істинною. Н. Галь впевнена в тому, що якщо перекладач визнає гру слів неперекладною, він тим самим визнає своє власне безсилля (Галь, 2001: 136).

Гумор може перекладатися шляхом субституції — групи способів словотвору, при яких відбувається заміна частин слів. При цьому усікатися і додаватися може не тільки морфема, але й не морфемний сегмент:

The Nile Valley appears to have been unfit for human habitation during the Stone Ages (Theory of big bang).

Долина Нілу, мабуть, була непридатна для життя людини протягом усього кам'яного віку (в усі періоди кам'яного віку).

В українській мові термін «кам'яний вік» є історичним терміном і ніколи не вживається у множині.

Розглянемо детальніше способи відтворення каламбурів, як основних прийомів створення комічного. Враховуючи поділ каламбурів на чотири види, які часто зустрічаються в повсякденному житті, а саме: фонетичні, лексичні, морфологічні та фразеологічні, можна визначити такі способи перекладу каламбурів: калькування; калькування з перекладацьким коментарем; морфологічне калькування;

створення аналогічної гри слів у мові перекладу, або компенсація; опущення. Від вдалого перекладу залежить безпосереднє враження, яке він справляє на реципієнта, тому використовуючи гру слів, автор має бути впевнений у досягненні бажаного ефекту.

Перший тип каламбурів належить до фонетичних, таких, які будуються на повній або частковій омофонії, наприклад:

Death: Let's go sleigh them!

Albert: ...

Death: I don't know if you noticed Albert, but that was a pun, or play of words (Terry Pratchett's Hogfather)

У прикладі гра слів побудована на однаковому звучанні англійських слів *to sleigh* — кататися на санях та *to slay* — убивати. В українській мові перекладач використовує компенсацію, щоб передати значення гри слів:

Смерть: Ну що ж, давай-но навідаємся туди. Вони будуть вражені. До смерті. Хо-хо-хо.

Альберт: Гм...

Смерть: Це була гра слів, Альберт. Не знаю, чи ти помітив це (Санта — Хрякус).

Лексичні каламбури побудовані на багатозначності, але виникають і випадки використання термінів, неологізмів і навіть власних назв для створення комічного ефекту, наприклад, назва англійської комедії *"The Importance of Being Earnest"*, де гра слів будується за допомогою прикметника *earnest*, який означає серйозний, чесний співзвучний, з ім'ям головного героя, цим самим описуючи його характер, як спокійного та серйозного (Донченко, 2013: 77).

Висновки. Отже, враховуючи національні особливості кожного народу, культуру та традиції, відтворити повністю зміст та експресивно-емотивне забарвлення не завжди вдається, тому найкращим лексико-семантичним засобом передачі гумору мови-джерела мовою перекладу вважається компенсація, яка відбувається зі збереженням техніки створення каламбуру (заміна імені, заміна літери) та без збереження техніки створення каламбуру.

Необхідною умовою перекладу вважається підбір відповідних фонетичних, лексичних та фразеологічних засобів для передачі не лише семантики жартів мови оригіналу, а також їх експресивних та функціональних особливостей.

У ході дослідження особливостей перекладу англomовного дискурсу було виявлено, що відтворення гумору представляє собою певні складнощі для перекладача відповідно до того, що його особистість повинна бути заглибленою в англійську лінгвокультуру, що дозволить йому адекватно передавати зміст жартів з урахуванням особливостей англійського менталітету.

Проблема відтворення гумору цікава вже тим, що це — драма суперечностей. Тим самим це дослідження окреслює і перспективи для майбутніх досліджень, які можуть включати ширше висвітлення невичерпної проблеми меж перекладності, нові осяяння у вивченні мистецтва тлумачення літератури, гумористичної зокрема, пошук нових обривів у взаємодії культур шляхом перекладу, належне суспільне поцінування перекладацької праці, насамперед з боку критики, глибше розуміння творчої природи перекладацького покликання і розкриття місії перекладача у сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

- Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва : Междунар. отношения, 1975. 240 с.
- Воробйова І. А. Концепт “гумор” у британській лінгвокультурі. Сімферополь : Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, 2011. 196 с.
- Гадамер Х. Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики. Москва : Прогресс, 1988. 704 с.
- Галь Н. Слово живое и мертвое. Москва : Международные отношения, 2001. 608 с.
- Гарбовский Н. К. Теория перевода. Москва : Изд-во МГУ, 2004. 544 с.
- Донченко А. Ю. Проблема перевода каламбуров в художественных фильмах. *Современные наукоемкие технологии*. Москва, 2013. Вып. 7(1). С. 76–78.
- Ерошин А. П. Англоязычный каламбур как объект межязыковой передачи (на материале телесериала «теория большого взрыва»). *Вестник МГОУ*. Серия: Лингвистика». Москва, 2013. Вып. 3. С. 78–87.
- Кобякова І. К. Номінативно-комунікативний аспект гумору в текстах малого жанру. *Вісник Сумського державного університету*. 2002. № 4(37). С. 82–87.
- Комиссаров В. Н. Теория перевода (Лингвистические аспекты). Москва: Высшая школа, 1990. 253 с.
- Красухин К. Г. Заметки об истоках комического. *Логический анализ языка. Языковые механизмы комизма*. Москва, 2007. С. 48–55.
- Кулемина К. В. Основные виды переводческих трансформаций. *Вестник АГТУ*, 2017. Вып. 5. С. 143–146.
- Кутоян А. К. Композиційно-мовленнєві засоби створення комічного в тексті англійської комедії : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2007. 19 с.
- Латышев Л. К. Технология перевода. Москва : Академия, 2005. 317 с.

- Литвин І. М. Перекладознавство. Черкаси : Ю. А. Чабаненко, 2013. 288 с.
- Пушка А. С. Структурно-композиційна класифікація текстотипів англomовно-анекдоту. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2007. № 772. С. 122–125.
- Самохіна В. О. Сміхове сприйняття світу в англomовній лінгвокультурі. *Актуальні проблеми філології, мовознавства, перекладознавства та методики викладання філологічних дисциплін* : І міжвуз. наук.-практ. конф., 28–29 травня 2010 р. : тези доп. Маріуполь: ПДТУ, 2010(в). С. 26–30.
- Семенюк О. А. Мова епохи та мовна особистість у сатирико-гумористичному тексті : автореф. дис. ... доктора філол. наук : спец. 10.02.01 Українська мова ; 10.02.02. Російська мова. Київ, 2002. 33 с.
- Стойнова Т. В. Філософські основи перекладу англomовного тексту китайською мовою. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2019. № 28. С. 177–187.
- Теорія Великого вибуху (The big bang theory): серіал. URL: <https://ukrino.net/77-teorija-velykogo-vyubuhu.html>
- Чередниченко О. І. Складові професійної компетенції перекладача: рівень магістра. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків: Константа, 2007(б). № 772. С. 18–20.
- Швачко С. О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти. Вінниця : Нова книга, 2008(а). 128 с.
- Шонь О. Б. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американських коротких оповіданнях : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 Германські мови. Львів, 2003. 20 с.
- Яковенко Я. М. Особливості перекладу каламбурів у художньому тексті для дітей. *Студентський науковий вісник*. Кіровоград, 2014. Випуск 13. С. 579–591.
- Bruner J. On the perception of incongruity: a paradigm. *Journal of Personality*. 1949. № 18. P. 206–223.
- Fairclough N. L. Language and Power. London ; New York : Longman, 1989. 283 p.
- Holmes J. Having a laugh at work: how humor contributes to workplace culture. *Journal of Pragmatics*. 2002. 34. P. 168–171.
- Pochepstov G. G. Language and Humour. Kyiv: Higher school, 1982. 326 p.
- Terry Pratchett's Hogfather (Санта-Хрякус). Great Britain: The Mob Film Company, 2006. [Субтитри: українські].

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКОГО ЮМОРА НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

Татьяна Стоянова

кандидат филологических наук, ассистент кафедры перевода, теоретической и прикладной лингвистики Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,

Одесса, Украина

e-mail: t.v.stoianova@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0424-6783>

Ксения Черненко

соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня по специальности 035 Филология Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,

Одесса, Украина

e-mail: itspmoo@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8485-9490>

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию особенностей отображения английского юмора на украинском языке. Актуальность работы обусловлена насущной необходимостью комплексного исследования англоязычного юмора как текстово-дискурсивного образования и особенностей его перевода. Целью исследования является анализ специфики отображения англоязычного юмора. В результате исследования авторы приходят к выводу, что отображение английского юмористического дискурса должно учитывать национальные особенности народа, культуру и традиции. Перевод юмористического дискурса требует использования различного рода трансформаций: лексических, грамматических (в том числе синтаксических и морфологических), семантических, стилистических. Часто эти виды трансформаций выступают в смешанном виде. Наиболее эффективными трансформациями являются: лексические, грамматические и комплексные лексико-грамматические. Предметом исследования настоящей работы является юмор — наиболее распространенная современная разновидность комического. Понятие юмора определяется как всеобъемлющее явление, способ видения, образ жизни. Природа юмора зависит от лингвокультурных особенностей страны, к которой он относится, а значит, этот феномен воспроизводит национальную картину мира. Исходя из этого, переводчику следует учитывать особенности этнического мироощущения для адекватного воспроизведения содержания дискурсивного юмористического образования. Также необходимо знать хоть что-то о культуре участвующих в переводе, чтобы понять оригинал и иметь возможность его воспроизвести. При анализе мы определили, что необходи-

мо учитывать национальный характер юмора, поскольку в разных обществах одно и то же может вызвать различные реакции, что приводит к неадекватным единицам воспроизведения исходного языка к целевому языку. Исходя из того, что воспроизвести полностью содержание и экспрессивно-эмотивную окраску не всегда удается, лучшим лексико-семантическим средством передачи юмора языка-источника на языке перевода считается компенсация. Необходимым условием перевода считается подбор соответствующих фонетических, лексических и фразеологических средств для передачи не только семантики юмористического образования языка, а также их экспрессивных и функциональных особенностей.

Ключевые слова: юмор, юмористический дискурс, шутка, комическое, лингвокультура, перевод.

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF ENGLISH HUMOR IN UKRAINIAN

Tetiana Stoianova

Candidate of Philology, Assistant of the Department of Translation and Theoretical and Applied Linguistics, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”,

Odesa, Ukraine

e-mail: t.v.stoianova@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0424-6783>

Ksenia Chernenko

Master Student in Philology, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”,

Odesa, Ukraine

e-mail: itspmoo@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8485-9490>

SUMMARY

The article is devoted to the study of the features of reproducing English humor in the Ukrainian language. The relevance of the work is due to the urgent need for a comprehensive study of English-language humor as a text-discursive education and the features of its translation. The aim of the study is to analyze the specifics of reproducing English-language humor. As a result of the study, the author comes to the conclusion that the reproduction of English humorous discourse should take into account the national characteristics of the people, culture and traditions. Translation of humorous discourse requires the use of various transformations: lexical, grammatical (including syntactic and morphological),

semantic, and stylistic. Often these types of transformations appear in a mixed form. The most effective transformations are: lexical, grammatical, and complex lexical and grammatical ones. The subject of research of this work is humor — the most common modern type of comic. The concept of humor is defined as a comprehensive phenomenon, a way of seeing, a way of life. The nature of humor depends on the linguistic and cultural characteristics of the country to which it belongs, which means that this phenomenon reproduces the national picture of the world. According to this, the translator should take into account the peculiarities of ethnic worldview in order to reproduce the content of discursive humorous education adequately. It is also necessary to be able to know at least something about the cultures involved in the translation in order to understand the original and be able to reproduce it. During the analysis, we determined that it is necessary to take into account the national nature of humor, because in different societies the same thing can cause different reactions, which leads to inadequate units of reproduction of the source language to the target language. Based on the fact that it is not always possible to fully reproduce the content and expressive-emotional coloring, compensation is considered the best lexical and semantic means of transmitting humor in the source language in the translation language. A necessary condition for translation is the selection of appropriate phonetic, lexical and phraseological means for transmitting not only the semantics of the humorous formation of the original language, but also their expressive and functional features.

Key words: humor, humorous discourse, joke, comic, linguoculture, translation.

REFERENCES

- Barkhudarov L. S. (1975). Yazyk i perevod [Language and translation]. Moskva : Mezhdunar. otnosheniia. [in Russian].
- Vorobyova I. A. (2011). Kontsept “humor” u brytanskiy linhvokulturi [The concept of “humor” in British linguoculture]. Simferopol: Tavrychny natsionalny universytet im. V. I. Vernadsky. [in Ukrainian].
- Gadamer H. G. (1988). Istina I metod: Osnovy filosofskoy germeneytyki [Truth and Method: Fundamentals of Philosophical Hermeneutics]. Moskva : Progress.[in Russian].
- Gal N. (2001). Slovo zhivoye I mertvoye [The word of the living and the dead]. Moskva : Mezhdunarodnyye otnosheniya. [in Russian].
- Garbovskiy N. K. (2004). Teoriya perevoda [Theory of translation]. Moskva : Izd-vo MHU. [in Russian].
- Donchenko A. Yu. (2013). Problema perevoda kalambur v hudozhestvennykh filmakh. [The problem of translating puns in feature films]. *Sovremennyye naukoymhiye tekhnolohii*. Moskva. [in Russian].
- Yeroshin A. P. (2013). Anhloyazychnny kalambur kak obyekt mezhyazykovoy peredachi [English-language pun as an object of interlanguage transmission]. *Vestnik MHOYU*. Moskva. [in Russian].

- Kobyakova I. K. (2002). Nominatyvno-komunikatyvny aspekt humoru v tekstakh maloho zhanru [Nominative and communicative aspect of humor in texts of the small genre]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu*. #4(37). [in Ukrainian].
- Komissarov V. N. (1990). Teoriya perekladu (Linhvistychni aspekty) [Theory of translation (Linguistic aspects)]. Moskva : Vyscha shkola. [in Russian].
- Krasukhin K. G. (2007). Zаметki ob istokah komicheskoho [Notes on the origins of the comic]. *Lohichesky analiz yazyka. Yazykovyye mehanizmy komizma*. Moskva. [in Russian].
- Kulemina K. V. (2017). Osnovnyye vidy perevodcheskih transformatsyyi [Main types of translation transformations]. *Vestnik AHYYU. Vyp. #5*. [in Russian].
- Kutoyan A. K. (2007). Kompozytsiyno-movlenyevi zasoby stvorenniya komichnoho v teksti anhliyskoyi komediyi [Compositional and speech means of creating a comic in the text of an English comedy] : avtoref. Dys. Na zdobuttya nauk. Stupenya kand. Filol. Nauk : spets. 10.02.04 “Hermanski movy”. Kharkiv. [in Ukrainian].
- Latyshev L. K. (2005). Tekhnolohiya perevoda [Technology of the translation]. Moskva : Akademiya. [in Russian].
- Litvin I. M. (2013). Perekladoznavstvo [Translation studies]. Cherkasy : Y. A. Chabanenko. [in Ukrainian].
- Ptushka A. S. (2007). Strukturno-kompozytsiyina klasyfikatsiya tekstotypiv anhlovnoho anekdotu [Structural and compositional classification of textotypes of an English-language joke]. *Visnyk Kharkiv's'kogo natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina*. [in Ukrainian].
- Samokhina V. A. (2010). Smihove spriynyattya svitu v anhlovniy linhvokulturi. [Laughing perception of the world in English-language linguistics]. *Aktualni problemy filolohiyi, movoznavstva, perekladoznavstva ta metodyki vykladannya filolohichnykh distsyplin : I mizhvuz. nauk.-prakt. konf., 28–29 travnya 2010 r. : tezi dop.*. Mariupol : PDTYu. [in Ukrainian].
- Semenyuk O. A. (2002). Mova epohy ta movna osobystist u satyryko-humorystychnomu teksti [Language of the epoch and language personality in a satirical and humorous text] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya doktora filol. nauk : spets. 10.02.01 “Ukrayinska mova” ; 10.02.02. «Rosiyiska mova». Kyiv. [in Ukrainian].
- Stoianova T. V. (2019). Filosofski osnovy perekladu anhlovnoho tekstu kytayskoyu moyu [Philosophical bases of translation of the English text into Chinese]. *Naukovy visnyk PNPV im. K. D. Ushynskoho*. #28. [in Ukrainian].
- Teoriya Velykoho vybukhu The Big bang theory: TV series. URL : <https://ukrkino.net/77-teoriya-velykoho-vybuchu.html>. [in English].
- Cherednychenko O. I. (2007) Skladovi profesiynoi kompetentsiyi perekladacha: riven mahistra [Components of professional competence of a translator: master's level]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*. Kharkiv: Konstanta. [in Ukrainian].
- Shvachko S. A. (2008) Kvantyatyvni odynytshi anhliyskoy moy: perekladatsky aspekty. [Quantitative units of the English language: translation aspects]. Vynnytsya : NOVA KNIGA. [in Ukrainian].
- Shon O. B. (2003) Movnostylistichni zasobi realizacii gumoru, ironii i satiri v amerikans'kih korotkih opovidannjah [Linguostylistic means of implementing humor, irony and satire in American short stories] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk : spec. 10.02.04 «Hermanski movy». Lviv. [in Ukrainian].
- Yakovenko Y. M. (2014) Osoblyvosti perekladu kalamburiv u hudozhnyomu teksti dlya ditey [Features of translating puns in a literary text for children]. *Studentskyi naukovy visnyk*. Kirovohrad. *Vypusk 13*. [in Ukrainian].

Bruner J. (1949) On the perception of incongruity: a paradigm. *Journal of Personality*. [in English].

Fairclough N. L. (1989) *Language and Power*. London, New York : Longman. [in English].

Holmes J. (2002) Having a laugh at work: how humor contributes to workplace culture. *Journal of Pragmatics*. 34. 2002. [in English].

Pocheptsov G. G. *Language and Humour*. Kyiv: Higher school. [in English].

Terry Pratchett's *Hogfather* (Санта-Хрякус). Great Britain: The Mob Film Company. [in English].

Стаття надійшла до редакції 01.08.2020

УДК 81'25+811.111+811.161

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНОМОВНОГО КУЛЬТУРНО-СПЕЦИФІЧНОГО ТЕКСТУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Тетяна Стоянова

кандидат філологічних наук, асистент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна

e-mail: t.v.stoianova@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0424-6783>

Анастасія Шевченко

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

e-mail: anastayshya@i.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3960-9051>

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто способи та методи передачі культурно-специфічної лексики у перекладі Марією Скрипник повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала» англійською мовою. Було продемонстровано, що для доречного відображення українського колориту в англійській мові слід комбінувати різні засоби та прийоми перекладу. Актуальність обраної теми базується на стрімкому розвитку української культури, літератури та економіки на світовій арені. Метою роботи є дослідження особливостей перекладу культурних реалій україномовного тексту англійською мовою. Дослідження ґрунтується на перекладацько-зіставному методі, порівняльному методі, методі перекладацького аналізу, що дозволяють повно та детально розкрити обрану тему. Кожна мовна група має свої культурно-специфічні особливості, що являють собою труднощі при відтворенні іноземною мовою. Встановлено, що до культурно-специфічної лексики входять реалії, безеквівалентна лексика, вигук, власні імена, географічні назви. Для їх передачі при перекладі обраного твору були застосовані такі перекладацькі трансформації як